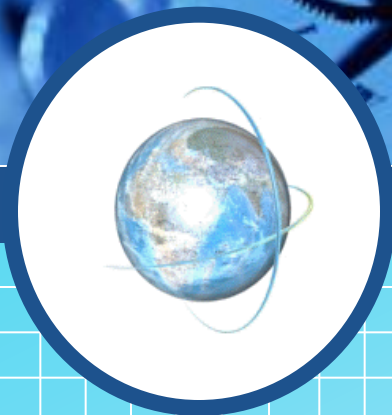

LOGO

KINH TẾ CHÍNH TRỊ MÁC - LÊNIN

CHƯƠNG 5

KINH TẾ THỊ TRƯỜNG ĐỊNH HƯỚNG XHCN VÀ CÁC QUAN HỆ LỢI ÍCH KINH TẾ Ở VIỆT NAM

KHOA LÝ LUẬN CHÍNH TRỊ

NỘI DUNG CHÍNH

I. KINH TẾ THỊ TRƯỜNG ĐỊNH HƯỚNG XÃ HỘI CHỦ NGHĨA Ở VIỆT NAM

II. HOÀN THIỆN THỂ CHẾ KINH TẾ THỊ TRƯỜNG ĐỊNH HƯỚNG XHCN Ở VIỆT NAM

III. CÁC QUAN HỆ LỢI ÍCH KINH TẾ Ở VIỆT NAM

I. KINH TẾ THỊ TRƯỜNG ĐỊNH HƯỚNG XHCN Ở VIỆT NAM

- 1. Khái niệm kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam**
- 2. Tính tất yếu khách quan của việc phát triển kinh tế thị trường định hướng XHCN ở Việt Nam**
- 3. Đặc trưng của kinh tế thị trường định hướng XHCN ở Việt Nam**

I.KINH TẾ THỊ TRƯỜNG ĐỊNH HƯỚNG XÃ HỘI CHỦ NGHĨA Ở VIỆT NAM

1. Khái niệm kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam

Khái niệm:

Kinh tế thị trường định hướng XHCN là nền kinh tế vận hành theo các quy luật khách quan của thị trường đồng thời góp phần hướng tới từng bước xác lập một xã hội mà ở đó dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh; có sự điều tiết của nhà nước Việt Nam do Đảng Cộng sản lãnh đạo

1. Khái niệm kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam

❖ *Từ khái niệm trên, nền kinh tế thị trường định hướng XHCN ở Việt Nam:*

- Là một mô hình kinh tế thị trường của thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội bỏ qua chế độ tư bản chủ nghĩa
- Vừa có tính phổ biến, tính đặc thù
- Nhà nước đóng vai trò định hướng, xây dựng và hoàn thiện thể chế kinh tế

=> *Kinh tế thị trường định hướng XHCN ở Việt Nam là một mô hình kinh tế thị trường đặc thù, lấy cái riêng là định hướng XHCN để chế định cái chung là kinh tế thị trường, nó vừa phải bao hàm đầy đủ các thuộc tính chung vốn có khách quan của kinh tế thị trường, vừa chứa đựng những thuộc tính riêng có của định hướng XHCN*

1. Khái niệm kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam

❖ *Đặc điểm của kinh tế thị trường:*

- Vận hành đầy đủ và đồng bộ theo các quy luật thị trường
- Có nhiều hình thức sở hữu
- Chủ thể thị trường có tính độc lập
- Các chủ thể thị trường có địa vị bình đẳng về mặt pháp lý trong các giao dịch, kinh doanh, được bảo hộ bởi hệ thống pháp luật đồng bộ
- Thị trường giữ vai trò quyết định phân bổ các nguồn lực xã hội
- Giá cả hàng hóa, dịch vụ hình thành tự do trên thị trường
- Là nền kinh tế mở
- Chính phủ quản lý vĩ mô nền kinh tế nhằm khắc phục những khuyết tật của thị trường

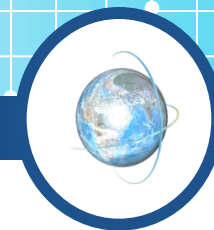
5.1.1. Khái niệm kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam

❖ *Định hướng xã hội chủ nghĩa:*

- Là nền kinh tế thị trường có sự quản lý của nhà nước Việt Nam, sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam
- Là nền kinh tế thị trường mà trong đó việc xác lập thể chế về sở hữu, phân phối, quản trị kinh doanh của các chủ thể
- Thực hiện phân phối công bằng chủ yếu theo kết quả lao động, hiệu quả kinh tế, đồng thời theo mức đóng góp vốn cùng các nguồn lực khác và thông qua phúc lợi xã hội
- Là nền kinh tế thị trường cần sự phát huy trí tuệ, nguồn lực của toàn bộ hệ thống các tổ chức chính trị xã hội cũng như của tất cả nhân dân cùng tham gia phát triển

2. Tính tất yếu khách quan của việc phát triển kinh tế thị trường định hướng XHCN ở Việt Nam

- ❖ **Một là**, phát triển kinh tế thị trường định hướng XHCN là phù hợp với tính quy luật phát triển khách quan
- ❖ **Hai là**, tính ưu việt của kinh tế thị trường trong thúc đẩy phát triển
- ❖ **Ba là**, mô hình kinh tế thị trường phù hợp với nguyện vọng của nhân dân mong muốn dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh

3. Đặc trưng của kinh tế thị trường định hướng XHCN ở Việt Nam

- a) Về mục tiêu
- b) Về quan hệ sở hữu và thành phần kinh tế
- c) Về quan hệ quản lý nền kinh tế
- d) Về quan hệ phân phối
- e) Về gắn tăng trưởng kinh tế với công bằng xã hội một cách tự giác

II. HOÀN THIỆN THỂ CHẾ KINH TẾ THỊ TRƯỜNG ĐỊNH HƯỚNG XÃ HỘI CHỦ NGHĨA Ở VIỆT NAM

- 1. Sự cần thiết phải hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam**
- 2. Nội dung hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường đã định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam**

II. Hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam

1. Sự cần thiết phải hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam

a) *Thể chế và thể chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa*

**Thể chế*

Thể chế là những quy tắc, luật lệ, bộ máy quản lý và cơ chế vận hành nhằm điều chỉnh các hoạt động của con người trong một chế độ xã hội.

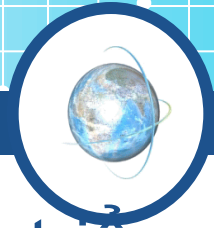
*Thể chế kinh tế trong quy tắc, luật lệ, bộ máy quản lý và cơ chế vận hành nhằm điều chỉnh hành vi của các chủ thể kinh tế, các hành vi sản xuất kinh doanh và các quan hệ kinh tế

b) Thể chế kinh tế thị trường định hướng

XHCN:

là hệ thống đường lối, chủ trương chiến lược, hệ thống luật pháp, chính sách quy định xác lập cơ chế vận hành, điều chỉnh chức năng, hoạt động, mục tiêu, phương thức hoạt động, các quan hệ lợi ích của các tổ chức, các chủ thể kinh tế nhằm hướng tới xác lập đồng bộ các yếu tố thị trường, các loại thị trường hiện đại theo hướng góp phần thúc đẩy dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh

a) Hoàn thiện thể chế về về quyền sở hữu và phát triển các thành phần kinh tế

- ❖ *Một là:* thể chế hóa quyền đầy đủ tài sản (quyền sở hữu, quyền sử dụng, quyền định đoạt và hưởng lợi từ tài sản) của nhà nước, tổ chức và cá nhân. Bảo đảm công khai, minh bạch về nghĩa vụ và trách nhiệm trong thủ tục hành chính nhà nước và dịch vụ công để quyền tài sản được giao dịch thông suốt; bảo đảm hiệu lực thực thi và bảo vệ có hiệu quả quyền sở hữu tài sản.
- ❖ *Hai là;* tiếp tục hoàn thiện pháp luật về đất đai để huy động và sử dụng hiệu quả đất đai, khắc phục tình trạng sử dụng đất lãng phí.
- ❖ *Ba là:* hoàn thiện pháp luật về quản lý, khai thác và sử dụng tài nguyên thiên nhiên.
- ❖ *Bốn là:* hoàn thiện pháp luật về đầu tư vốn nhà nước, sử dụng có hiệu quả các tài sản công; phân biệt rõ tài sản đút vào kinh doanh và tài sản để thực hiện mục tiêu chính sách xã hội.
- ❖ *Năm là:* hoàn thiện hệ thống thể chế liên quan đến sở hữu trí tuệ theo hướng khuyến khích đổi mới, sáng tạo, bảo đảm tính minh bạch và độ tin cậy, bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ.
- ❖ *Sáu là:* Hoàn thiện khung pháp luật về hợp đồng và giải quyết tranh chấp dân sự theo hướng thống nhất, đồng bộ. Phát triển hệ thống đăng ký các loại tài sản, nhất là bất động sản.
- ❖ *Bảy là:* Hoàn thiện thể chế cho sự phát triển các thành phần kinh tế, các loại hình doanh nghiệp.

b) Hoàn thiện thể chế để phát triển đồng bộ các yếu tố thị trường và các loại thị trường

Một là, hoàn thiện thể chế để phát triển đồng bộ các yếu tố thị trường

Hai là, hoàn thiện thể chế để phát triển đồng bộ, vận hành thông suốt các loại thị trường

c) Hoàn thiện thể chế gắn kết tăng trưởng kinh tế với bảo đảm phát triển bền vững, tiến bộ và công bằng xã hội

Một là, tiếp tục rà soát, bổ sung, điều chỉnh hệ thống pháp luật và các thể chế liên quan đáp ứng yêu cầu thực hiện các cam kết quốc tế của Việt Nam

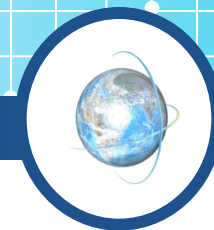
Hai là, thực hiện nhất quán chủ trương đa phương hóa, đa dạng hóa trong hợp tác kinh tế quốc tế, không để bị lệ thuộc vào một số ít thị trường

d) Hoàn thiện thể chế, đẩy mạnh nâng cao năng lực của hệ thống chính trị

- ❖ Xây dựng hệ thống thể chế đồng bộ để nâng cao năng lực lãnh đạo của Đảng, vai trò xây dựng và thực hiện thể chế kinh tế của nhà nước, phát huy vai trò làm chủ nhân dân trong hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa
- ❖ Để phát triển thành công kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam phải phát huy được sức mạnh về trí tuệ, nguồn lực và sự đồng thuận của toàn dân tộc. Muốn vậy cần phải thực hiện nâng cao năng lực lãnh đạo của Đảng, vai trò của nhà nước và phát huy vai trò của nhân dân.

II. CÁC QUAN HỆ LỢI ÍCH KINH TẾ Ở VIỆT NAM

1. Lợi ích kinh tế và quan hệ lợi ích kinh tế

a) Lợi ích kinh tế

* *Khái niệm lợi ích kinh tế*

Để tồn tại, phát triển, con người cần được thỏa mãn các nhu cầu vật chất cũng như nhu cầu tinh thần. Lợi ích thu được khi con người được thỏa mãn nhu cầu của mình. Lợi ích có thể là lợi ích vật chất, có thể là lợi ích tinh thần. Trong mỗi điều kiện lịch sử, tùy từng bối cảnh mà vai trò quyết định đối với hoạt động của con người là lợi ích vật chất hay lợi ích tinh thần. Nhưng xuyên suốt quá trình tồn tại của con người và đời sống xã hội thì lợi ích vật chất đóng vai trò quyết định thúc đẩy hoạt động của mỗi cá nhân, tổ chức cũng như xã hội

Lợi ích kinh tế là lợi ích vật chất, lợi ích thu được khi thực hiện các hoạt động kinh tế của con người

1. Lợi ích kinh tế và quan hệ lợi ích kinh tế

* *Bản chất và biểu hiện của lợi ích kinh tế*

- **Xét về tính chất**, phản ánh quan hệ xã hội giữa các thành viên trong xã hội với nhau thông qua hoạt động kinh tế
- **Xét về bản chất**, là biểu hiện ra bên mặt xã hội của các quan hệ lợi ích
- **Về biểu hiện**, gắn với các chủ thể kinh tế khác nhau là những lợi ích tương ứng của chủ thể kinh tế

1. Lợi ích kinh tế và quan hệ lợi ích kinh tế

* Vai trò của lợi ích kinh tế trong nền kinh tế thị trường:

- *Lợi ích kinh tế là động lực trực tiếp của các chủ thể và hoạt động kinh tế - xã hội:*

+ Về khía cạnh kinh tế, tất cả các chủ thể kinh tế đều hành động trước hết vì lợi ích chính đáng của mình. Tất nhiên, lợi ích này phải đảm bảo trong sự liên hệ với các chủ thể khác trong xã hội. Phương thức và mức độ thỏa mãn các nhu cầu vật chất trước hết phụ thuộc vào số lượng, chất lượng hàng hóa và dịch vụ mà xã hội có được

+ Vì lợi ích chính đáng của mình, người lao động phải tích cực lao động sản xuất, nâng cao tay nghề, cải tiến công cụ lao động; chủ doanh nghiệp phải tìm cách nâng cao hiệu quả sử dụng các nguồn lực, đáp ứng các nhu cầu, thị hiếu của khách hàng bằng cách nâng cao chất lượng sản phẩm, thay đổi mẫu mã, nâng cao tinh thần trách nhiệm trong phục vụ người tiêu dùng... Tất cả những điều đó đều có tác dụng thúc đẩy sự phát triển của lực lượng sản xuất, của nền kinh tế và nâng cao đời sống của người

1. Lợi ích kinh tế và quan hệ lợi ích kinh tế

* Vai trò của lợi ích kinh tế trong nền kinh tế thị trường:

- Lợi ích kinh tế là cơ sở thúc đẩy sự phát triển các lợi ích khác.

+ Lợi ích kinh tế được thực hiện sẽ tạo điều kiện vật chất cho sự hình thành và thực hiện lợi ích chính trị, lợi ích xã hội, lợi ích văn hóa của các chủ thể xã hội.

+ Lợi ích kinh tế mang tính khách quan và là động lực mạnh mẽ để phát triển kinh tế - xã hội. C.Mác đã chỉ rõ.”Cội nguồn của xã hội không phải là quá trình nhận thức, mà là các quan hệ của đời sống vật chất, tức là các lợi ích của kinh tế con người”

1. Lợi ích kinh tế và quan hệ lợi ích kinh tế

b) Quan hệ lợi ích kinh tế

❖ *Khái niệm:*

Quan hệ lợi ích kinh tế là sự thiết lập những tương tác giữa con người với con người, giữa các cộng đồng người, giữa các tổ chức kinh tế, giữa các bộ phận hợp thành nền kinh tế, giữa con người với tổ chức kinh tế, giữa quốc gia với phần còn lại của thế giới nhằm mục tiêu xác lập các lợi ích kinh tế trong mối liên hệ với trình độ phát triển của lực lượng sản xuất và kiến trúc thượng tầng tương ứng của một giai đoạn phát triển xã hội nhất định

1. Lợi ích kinh tế và quan hệ lợi ích kinh tế

* *Sự thống nhất và mâu thuẫn trong các quan hệ lợi ích kinh tế*

- Chúng thống nhất với nhau vì một chủ thể có thể trở thành bộ phận cấu thành của chủ thể khác. Do đó, lợi ích của chủ thể này được thực hiện thì lợi ích của chủ thể khác cũng trực tiếp hoặc gián tiếp được thực.
- Trong nền kinh tế thị trường, sản lượng đầu ra và các yếu tố đầu vào đều được thực hiện thông qua thị trường. Điều đó có nghĩa là , mục tiêu của chủ thể chỉ được thực hiện trong mối quan hệ và phù hợp với mục tiêu của chủ thể khác.

* Các nhân tố ảnh hưởng đến quan hệ lợi ích kinh tế

Thứ nhất, trình độ phát triển của lực lượng sản xuất

Thứ hai, địa vị của chủ thể trong hệ thống quan hệ sản xuất xã hội

Thứ ba, chính sách phân phối thu nhập của nhà nước

Thứ tư, hội nhập kinh tế quốc tế

* Một số quan hệ lợi ích kinh tế cơ bản trong nền kinh tế thị trường

Một là, quan hệ lợi ích giữa người lao động và người sử dụng lao động

Hai là, quan hệ lợi ích giữa những người sử dụng lao động

Ba là, quan hệ lợi ích giữa những người lao động

Bốn là, quan hệ giữa lợi ích cá nhân, lợi ích nhóm và lợi ích xã hội

* Phương thức thực hiện lợi ích kinh tế:

Thứ nhất, người lao động - người sử dụng lao động. Với điều kiện phải tham gia thị trường lao động

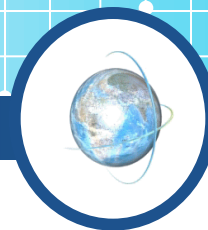
Thứ hai, phương thức thực hiện lợi ích kinh tế trong quan hệ giữa những người lao động - người sử dụng lao động

Thứ ba, phương thức thực hiện lợi ích trong quan hệ giữa những người lao động

Thứ tư, phương thức thực hiện quan hệ giữa lợi ích người lao động, lợi ích người sử dụng lao động và lợi ích xã hội

=> Cơ chế thị trường là phương thức thực hiện các quan hệ lợi ích kinh tế. Kinh tế thị trường chỉ là điều kiện cần vì nó không có khả năng giải quyết tối ưu mâu thuẫn giữa các lợi ích kinh tế, thường dẫn đến va chạm, xung đột giữa các chủ thể trên thị trường

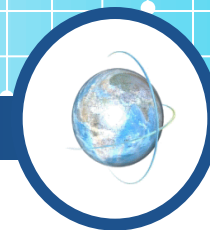
2. Vai trò nhà nước trong bảo đảm hài hòa các quan hệ lợi ích

a) Bảo vệ lợi ích hợp pháp, tạo môi trường thuận lợi cho hoạt động tìm kiếm lợi ích của các chủ thể kinh tế

- ❖ Các hoạt động kinh tế bao giờ cũng diễn ra trong một môi trường nhất định. Tạo lập môi trường thuận lợi cho các hoạt động kinh tế trước hết là giữ vững ổn định về chính trị
- ❖ Tạo lập môi trường thuận lợi cho các hoạt động kinh tế đòi hỏi phải xây dựng được môi trường pháp luật thông thoáng, bảo vệ được lợi ích chính đáng của các chủ thể kinh tế trong và ngoài nước, đặc biệt là lợi ích của đất nước
- ❖ Tạo lập môi trường thuận lợi cho các hoạt động kinh tế tất yếu phải đầu tư xây dựng kết cấu hạ tầng của nền kinh tế
- ❖ Tạo lập môi trường thuận lợi cho các hoạt động kinh tế còn là tạo lập môi trường văn hóa phù hợp với yêu cầu phát triển kinh tế thị trường

2. Vai trò nhà nước trong bảo đảm hài hòa các quan hệ lợi ích

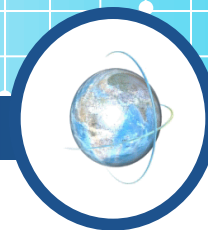

b) Điều hòa lợi ích giữa cá nhân - doanh nghiệp - xã hội

- Do mâu thuẫn về lợi ích kinh tế giữa các chủ thể và tác động của các quy luật thị trường, sự phân hóa về thu nhập giữa các tầng lớp dân cư làm cho lợi ích kinh tế của một bộ phận dân cư được thực hiện rất khó khăn, hạn chế

- Vì vậy, nhà nước cần có các chính sách, trước hết là chính sách phân phối thu nhập nhằm bảo đảm hài hòa các lợi ích kinh tế. Phát triển mạnh mẽ lực lượng sản xuất, phát triển khoa học - công nghệ để nâng cao thu nhập cho các chủ thể kinh tế. Đó chính là những điều kiện vật chất để thực hiện ngày càng đầy đủ sự công bằng xã hội trong phân phối

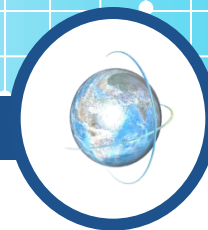
2. Vai trò nhà nước trong bảo đảm hài hòa các quan hệ lợi ích

c) Kiểm soát, ngăn ngừa các quan hệ lợi ích có ảnh hưởng tiêu cực đối với sự phát triển xã hội

- Lợi ích kinh tế là kết quả trực tiếp của phân phối thu nhập. Phân phối công bằng, hợp lý góp phần quan trọng đảm bảo hài hòa các lợi ích kinh tế
- Nhà nước phải tích cực, chủ động thực hiện công bằng phân phối thu nhập
- Việc nâng cao hiệu lực, hiệu quả của hoạt động thanh tra, kiểm tra và xử lý vi, phạm là đặc biệt cần thiết
- Thực hiện tốt hoạt động này không chỉ nhằm khắc phục các bất cập, thực hiện công bằng xã hội, mà quan trọng hơn là ngăn chặn các hình thức thu nhập bất hợp pháp

2. Vai trò nhà nước trong bảo đảm hài hòa các quan hệ lợi ích

d) Giải quyết những mâu thuẫn trong quan hệ lợi ích kinh tế

Mâu thuẫn giữa các lợi ích kinh tế là khách quan, nếu không được giải quyết sẽ ảnh hưởng trực tiếp đến động lực của các hoạt động kinh tế. Do đó, khi các mâu thuẫn phát sinh cần được giải quyết kịp thời

TÓM TẮT CHƯƠNG

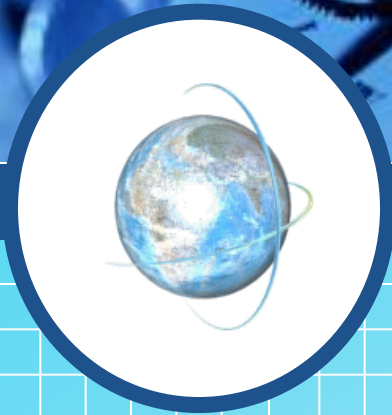
- Kinh tế thị trường định hướng XHCN là một kiểu nền kinh tế thị trường phù hợp với thời kỳ quá độ lên CNXH ở Việt Nam, phù hợp với những quy luật khách quan và thực tiễn của Việt Nam
- Kinh tế thị trường định hướng XHCN ở Việt Nam có đặc điểm chung của kinh tế thị trường hiện đại, đồng thời có đặc điểm riêng
- Lợi ích kinh tế là phạm trù kinh tế khách quan, là động lực của các hoạt động kinh tế. Về bản chất, lợi ích kinh tế là quan hệ xã hội, mang tính lịch sử
- Trong cơ chế thị trường, các chủ thể kinh tế quan hệ với nhau, xuất phát từ quan hệ lợi ích
- Bảo đảm hài hòa các lợi ích kinh tế là yêu cầu khách quan để phát triển và nhà nước là chủ thể chính trong giải quyết vấn đề này

Câu hỏi ôn tập

1. Phân tích tính tất yếu khách quan của việc phát triển kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam?
2. Trình bày những đặc trưng của nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam? Phân tích những nhiệm vụ chủ yếu để hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam?
3. Khái niệm, đặc trưng và những nhân tố ảnh hưởng đến các quan hệ lợi ích kinh tế? Các quan hệ lợi ích kinh tế chủ yếu trong nền kinh tế thị trường? Sự thống nhất và mâu thuẫn giữa các lợi ích kinh tế? Vai trò nhà nước trong việc đảm bảo hài hòa các lợi ích kinh tế?

LOGO

THANK YOU !